

Olemme edelläkävijöitä! Geenipankkikarjojen hoitajat suuntaavat sisulla tulevaisuuteen

Kierros Suomen geenipankkikarjojen luona kertoo, että maatiiseläinten tulevaisuudesta kannetaan huolta – mutta periksi ei anneta.

TEKSTI: Marjatta Sihvonen

Geeniterapiaa – Pelson karja auttaa vankeja uuteen elämään

Pelso on viimeinen vankilatila, jossa hoidetaan geenipankkikarjaa. Lampolassa on 300 suomenlammasta ja 40 kainuunharmasta, navetassa 60 lapinlehmää.

– Joka kymmenes lapinlehmä asuu Pelson navetassa, tilanhoitaja **Reijo Virkkunen** laskee.

Lampolan toimistoon saapunut postikortti kertoo, että Pelson lampola oli vankiajan paras työpaikka. – Meillä tarjotaan vangeille mielekästä tekemistä. Eläinterapiaksi tätä voisi kutsua, Virkkunen kertoo.

Tilalta myydään siitospässejä ja uuhikaritsoja.

– Toissavuosi oli hyvä, silloin myytiin neljäkymmentä, sanoo työnjohtaja **Petri Väisänen**.

Työvankilalla paikkansa, tulevaisuus epävarma

Pelson vankimäärää on vähennetty huonokuntoisten tilojen vuoksi. Lampolan väki odottaa, että uusia tiloja päästäisiin rakentamaan.

– Senaattikiinteistöjen ja vankeinhoitolaitoksen neuvottelut eivät edisty. Tämä työ pohjautuu vangin aktivoimiseen, työn opettamiseen. Sille on paikka. Mutta ylin johto suhtautuu nuivasti perinteisen työvankilan ke-

Ahlmanin ammattiopiston maatilamestari Harri Ala-Kapee kannustaa karjatilallisia ylläpitämäänsä alkuperäiskarjaa. KUVA: Marjatta Sihvonen

hittämiseen. Ratkaisuja tarvittaisiin nyt, Virkkunen penää.

Suomenkarjojen tulevaisuudesta kysyttäessä Virkkunen toteaa:

– Hinta pitäisi olla sellainen, että tuottaja elää kohtuullisella työllä. Lampaalle tarvitaan 1-2 euroa lisähintaa, maidolle lisähintaa samoin.

Ahlmanin lehmillä pitää olla luonnetta

Ahlmanin ammattiopiston maatilamestari **Harri Ala-Kapee** muistaa päivän, jolloin geenipankki lopetettiin Sukevalla ja osa karjasta siirrettiin Tampereelle.

– Se oli 17.3.2008. Atrian teurasauto tuli pihaan ja toi 37 ISK- ja LSK-eläintä. Ja silloin minä möin pois viimeiset ayshiret ja holsteinit.

Koulun kaikki eläimet maataisia

Eläintenhoitajia kouluttavassa navetassa on lypsissä 40 itäsuomen- ja länsisuomenkarjan geenipankin lehmää ja kaksi lapinlehmää. Ahlmanil-

la on tehty määrätietoista työtä suomenkarjan ruokinnan kehittämises- sä, ja maitotuotos riittää mestarille. – Keskituotos on nyt yli 7000 kiloa. Se on hyvä, koska maan keskiarvo on 6800, ja parhaat lypsää yli 10 000. Ei lehmän tarvitse sen enempää lypsääkään, Ala-Kapee napauttaa.

Ahlmanin lehmät ulkoilevat päivittäin. Jaloittelutarhassa tönitään, ammutaan ja virnuillaan.

– Tykkään näiden luonteesta. Näissä on haastetta. En halua valmiita pakettia, joka syö, tuottaa ja sairastaa, Ala-Kapee sanoo.

Osa maidosta jalostetaan Ahlmanin Tilameijerissä ja tuotteita myydään Tilapuodin lisäksi kaupoissa. Eläinten tulevaisuus kuitenkin huolehtaa maatilamestaria.

– Suomen maatalouden tilanne sanelee täysin, miten näiden kanssa käy. Tilallisia pitäisi saada innostumaan, koska suomenkarja pärjää robotinavetoissakin. Eläimet ovat aktiivisia ja käyvät itse robotilla, Ala-Kapee suosittaa.

Kainuun ammattiopistossa kyyttö ei ole pelkkä maisemalehmä

– Olenkohan minä liian malttamatton? Kyytöt tulivat meille 2008 ja odotin jo enemmän toimintaa kuin on saatu aikaan, pohtii koulutus-päällikkö **Leena Karjalainen** Kainuun ammattiopistosta.

Ammattiopiston Seppälän tilalla hoidettiin 1960-luvulla Suomen tuottoisinta kyyttökarjaa. Niiden sukulinjat menetettiin, kun tilalla innostuttiin tuontiroduista. Vuonna 2008 kyytöt palasivat Sukevalta Seppälään. Opistolla tehtiin huolellinen pohjatyö ja oltiin yhteydessä paikallisiin toimijoihin kyyttöjen mahdollisuuksista.

Erikoistuotteita, ei bulkkia

Karjalainen puhuu erikoistuotteiden puolesta.

– Jos kyyttöjä pidetään vain sekkarjoissa, maitoa ei saa erilleen. Mutta kuinka moni tilallinen pystyy pitämään alhaisen tuotoksen karjaa? Tuottaja tarvitsee kyytön maidosta selkeästi korkeamman hinnan, sitten tuotteistaminen onnistuisi, Karjalainen toteaa.

Kainuussa kyyttöä jalostetaan perinteiseen tehtäväänsä, maidontuottajaksi. Karjalainen ei pidä hyvänä kehityksenä sitä, että kyyttö säilyisi vain maisemanhoitajana. Green care -toiminnassa olisi uusia mahdollisuuksia.

– Siinä on tehtävä yhteistyötä hoitoalan kanssa. Yhteistyö korostuu kaiken uuden luomisessa, Karjalainen näkee.

Kehityshankkeet hajanaisia

Kainuun ammattiopisto saa vuosittain 60 000 euroa valtion rahaa geenipankkikarjan ylläpitoon.

– Ministeriöissä ei oikein ymmärretä alan kehittämistarvetta. Ei geenipankkikarjaa voi vain säilöä. On hassua, että meidänkin on annettava ylläpitorahoitusta opetushallitukselta, jotta saadaan taas vuosi menemään. Tarvitaan kehitysrahaa

Toisen polven kananhoitaja Jaakko Ihatsu ja Martta-maatiaskana. Kanat ovat mukavia lemmikkejä myös lapsille ja niiden avulla lapsi voi aikuisen opastuksella opetella ottamaan vastuuta lemmikin hoidosta. Kanat oppivat myös helposti pieniä temppuja. KUVA: Sanna Ihatsu

5-10 vuoden työhön, jotta päästään eteenpäin, Karjalainen näkee.

Maatiesten menestyjä – suomalainen kana

Suomen maatiesten säilytyksessä parhaita tuloksia ovat saavuttaneet kanat – innostuneen harrastajaverkoston turvin. Viime vuonna YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestö FAO nosti maatiaskanat malliesimerkiksi onnistuneesta säilytysohjelmasta.

Kanojen säilytysohjelma aloitettiin 1998. Professori **Juha Kantanen** ja maaseutuyrittäjä **Tarja Ojanen** kehittivät toimintamallin, jossa kukin säilyttäjä huolehtii perimän puhtaudesta ja lisää kantaa.

– Jo 60-luvulla valveutuneet uranuurtajat aloittivat suojelemalla Kiuruveden ja Savitaipaleen kantoja, kertoo säilytystä koordinoiva erikoistutkija **Mervi Honkatukia** Lukesta.

Pienestä joukosta on kasvanut yli neljänsadan säilyttäjän verkosto, joka huolehtii noin 5000 kanasta.

Yleisimpiä ovat alhonkanta ja tyrnävänkanta, harvinaisimpia jussilan, hämeen ja hornion kanat.

– Eläimistä huolehditaan hyvin ja ihmisiä yhdistää rakkaus harrastukseen, Honkatukia kertoo.

Sitkeitä ja sopeutuneita

Honkatukia luonnehtii maatiaskanana hyvin Suomen olosuhteisiin sopeutuneiksi, sitkeiksi ja vastustuskykyisiksi. Kukot huolehtivat, että koko parvi saa ruokaa, ja vaaran uhatessa ne poistuvat viimeisinä.

Honkatukia toivoo, että kanojen perimää voitaisiin tutkia lisää, selvittää, mistä ne ovat tulleet Suomeen ja tuoda markkinoille myös maatiaskanatuotteita.

Kun säilytysohjelma täyttää ensi vuonna 20 vuotta, tulevaisuus näyttää hyvältä.

– Säilytys toimii. Maatiaskanalla on valoisa tulevaisuus, päättää Mervi Honkatukia.